

Державний вищий навчальний заклад
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

«Затверджую»

Голова Вченої ради Інституту післядипломної
освіти та довузівської підготовки

_____ проф. Нагорняк М.М.

ПРОГРАМА

комплексного кваліфікаційного екзамену

зі спеціальної педагогіки та логопедії

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність: **016 Спеціальна освіта**

Спеціалізація: **016.01 Логопедія**

освітній ступінь: **бакалавр**

форма навчання: **денна, заочна**

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта розроблена на основі навчальних програм дисциплін «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», «Логопедія», а також на основі Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.), Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (наказ про введення в дію змін № 361 від 31.07.2020 р.), Положення про видачу диплома з відзнакою випускникам Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (27.04.2016, №135).

Укладачі: к. пед. н., доц. Ленів З.П., д. пед. н., доц. Джус О.В.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні кафедри професійної освіти та інноваційних технологій

Завідувач кафедри _____ Джус О.В.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні Вченої ради Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки

Голова Вченої ради _____ Нагорняк М.М.

Підписи на паперовому варіанті документу

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка
2. Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії
3. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії
4. Критерії оцінювання
5. Список рекомендованої літератури

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Докорінні зміни у різних сферах суспільного життя в Україні актуалізують проблеми, пов'язані з ширенням ідей інклюзії як процесу збільшення ступеня участі всіх громадян у суспільстві, зокрема й тих, які мають фізичні чи ментальні порушення, передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті, у процесах національного державотворення, демократичних соціальних перетвореннях, визначенні культурно-освітніх пріоритетів Української держави.

Складання комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки спеціальності 016 Спеціальна освіта є завершальним етапом у підготовці здобувачів освітнього ступеня бакалавр для їх подальшої роботи з оволодіння вміннями встановлювати емоційний контакт з дітьми, корегування їх пізнавальної діяльності, формування уявлення про навколишній світ, розвитку комунікативних навичок, формування навичок орієнтування в просторі, усунення, корекції та профілактики різних порушень у розвитку дітей, що відбуватиметься у закладах спеціальної освіти, на логопедичних пунктах при закладах освіти у системі Міністерства охорони здоров'я України та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування. До складання екзамену допускаються здобувачі, що виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами навчального процесу: теоретичного (лекційного) і практичного (семінарські, практичні заняття, всі види практик).

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять дисципліни «Логопедія» та «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», які передбачають підготовку здобувачів до професійної діяльності вчителя-логопеда, асистента вчителя класу з інклюзивним / інтегрованим навчанням, вихователя освітніх та реабілітаційних закладів.

Мета комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії полягає у перевірці рівня сформованості

загальних та фахових компетентностей та професійно-педагогічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до виконання своїх функціональних обов'язків.

**Загальні та фахові компетентності й результати навчання
випускника освітнього ступеня «бакалавр**

Компетенції	Результати навчання	Навчальна дисципліна
Загальні		
<p>Аналіз та синтез. Здатність на основі надійних аргументів, логічних умовисновків та перевірених фактів формулювати завдання діяльності та пропонувати ефективні рішення.</p>	<p>Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства й вміти їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.</p>	<p>Спеціальна педагогіка</p>
<p>Гнучкість та креативність мислення. Набуття гнучкого мислення, готовність до творчого застосування знань та вмінь зі спеціальної педагогіки у широкому діапазоні можливих місць роботи та у повсякденному житті.</p>	<p>Вміти відтворювати зміст стандартів та чинних програм, планувати та організувати корекційно-виховний процес згідно їхніх вимог, проектувати навчально-виховну діяльність на основі досягнутих результатів.</p>	<p>Логопедія Спеціальна педагогіка</p>
<p>Толерантність. Здатність працювати з суб'єктами освітнього процесу у полікультурному, поліетнічному, мультидисциплінарному середовищі.</p>	<p>Вміти забезпечувати охорону життя та здоров'я дитини, захищати інтереси та права дітей.</p>	<p>Спеціальна педагогіка; Логопедія</p>
<p>Організаційні вміння та навички. Здатність до самоорганізації та організації діяльності дітей з психофізичними вадами для виконання комплексних завдань протягом певного</p>	<p>Вміти здійснювати індивідуальний та диференційований підхід з урахуванням психофізичних та вікових особливостей дітей, вивчати, фіксувати динаміку розвитку дітей з метою визначення</p>	<p>Логопедія Спеціальна педагогіка</p>

періоду часу.	оптимальної педагогічної стратегії.	
Фахові		
Базові загальні знання. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обов'язку, необхідному для здійснення професійної діяльності; володіти та використовувати знання зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології.	Вміти застосовувати знання з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості; надавати консультативну допомогу особам із психофізичними вадами, їх сім'ям і педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого та професійного самовизначення.	Логопедія
		Спеціальна педагогіка
Застосування знань на практиці. Здатність використовувати психолого-педагогічні та методичні знання для різнобічного розвитку дітей з психофізичними вадами; бути обізнаними з інноваційними педагогічними технологіями навчання та виховання дітей з особливими потребами, впроваджувати їх в освітній процес.	Вміти використовувати різні освітні технології в корекційно-виховному процесі спеціального навчального закладу в різних видах діяльності дітей з особливими потребами та здійснювати ефективну комунікацію з усіма суб'єктами освітнього процесу.	Логопедія
		Спеціальна педагогіка
Володіння прикладними знаннями та навичками. Здатність організувати різні види діяльності дітей з психофізичними вадами на засадах дитино центричного, особистісно- зорієнтованого, індивідуально- диференційованого підходів.	Вміти організувати освітньо-виховний процес в корекційному навчальному просторі, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного, розвитку; надавати допомогу батькам оволодінні прикладними знаннями та практичними вміннями на основі положень спеціальної педагогіки, спеціальних методик корекційної освіти та виховання.	Логопедія
		Спеціальна педагогіка

<p>Володіння інформацією. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних, усних) відповідно до актуальних</p>	<p>Вміти застосовувати базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій та можливостей їх використання в корекційно-виховному процесі.</p>	<p>Спеціальна педагогіка</p>
---	--	------------------------------

До комплексу комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта входять 30 білетів. Кожний білет включає по чотири питання: перше – тестові завдання; друге – передбачає перевірку засвоєних теоретичних положень зі спеціальної педагогіки; третє – питання з теоретичних основ логопедії, висвітлення яких вимагає від здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; четверте питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб з особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу.

Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії

ЛОГОПЕДІЯ

Тема. Предмет, завдання, методологічні основи курсу.

Логопедія як наука про порушення мовлення, методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Значення терміну “логопедія”. Об’єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв’язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії та системи освіти осіб із особливими освітніми потребами.

Тема. Поняття про мову та мовлення в логопедії.

Мова, мовлення, мовленнєва діяльність, спілкування. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Мовленнєва діяльність в нормальному онтогенезі. Поняття про мовленнєво-комунікативну компетенцію.

Тема. Історія логопедії.

Поняття про порушення мовлення в історії розвитку людства. Внесок Л.С. Виготського у розвиток логопедії як науки. Розвиток логопедії за кордоном. Внесок російських науковців у розвиток та становлення логопедії як науки. Вклад вітчизняних вчених у розвиток сучасної логопедії.

Тема. Етіологія мовленнєвих порушень.

Причини мовленнєвих порушень /біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні/. Розмежування “первинних” мовленнєвих розладів, спричинених поразкою або дисфункцією мовленнєвих механізмів, від “вторинних”, які спостерігаються у дітей з порушеннями інтелекту, сенсорної сфери тощо. Короткі відомості про поширеність мовленнєвої патології.

Тема. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення.

Роль центральної нервової системи в породженні мовленнєвого висловлювання. Мовно-руховий центр Брока. Мовно-слуховий центр Верніке. 12 пар черепно-мозкових нервів. Діяльність аналізаторної системи.

Тема. Поняття про структурні компоненти мовленнєвої системи.

Мовленнєва система та її компоненти. Фонетико-фонематичні процеси, лексика, граматики, зв’язне мовлення як структурні компоненти мовленнєвої системи. Взаємозв’язок та їх взаємовплив у процесі формування мовленнєвої діяльності.

Тема. Поняття про мовленнєві порушення.

Визначення мовленнєвого порушення. Дискусійне поняття «норма» в психолого-педагогічній літературі. Поняття про відхилення від норми. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих порушень.

Тема. Класифікація порушень мовлення.

Історія розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень.

Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів. Дискусійні питання цієї класифікації.

Тема. Логопедична робота як педагогічний процес.

Загально-педагогічні та спеціальні принципи, покладені в основу корекційної логопедичної роботи. Комплексність впливу при різних мовленнєвих порушеннях. Ефективність логопедичної роботи та фактори, що її зумовлюють.

Тема. Семінар. Професіограма логопеда.

Вимоги до особистості логопеда і його професійної підготовки на сучасному етапі. Складання професіограми логопеда.

Тема. Дислалія, визначення, форми, види недоліків звуковимови.

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії в залежності від причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми в залежності від порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями, в будові артикуляційного апарату. Характер дефекту вимови звуків при цій формі.

Тема. Механізми функціональних порушень звуковимови при дислалії.

Поняття фонетичної системи української мови. Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до п'яти років. Механізми функціональних порушень звуковимови. Поняття фонематичної системи.

Тема. Обстеження мовлення дитини з дислалією.

Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Тема. Етапи логопедичного впливу.

Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: підготовчого етапу формування первинних вимовних умінь та навичок, другого етапу – постановки звуків і третього етапу – їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення.

Тема. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання.

Артикуляційно-акустична характеристика голосних звуків (а; о; у; е; и; і). Механізм утворення голосних звуків. Види недоліків вимови голосних звуків. Методика подолання порушень вимови голосних звуків.

Тема. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика свистячих звуків (с; с'; з; з');). Механізм їх утворення. Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення шиплячих звуків (ш; ж). Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення аффрикатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж). Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків. Різновиди сигматизмів та парасигматизмів. Методика подолання недоліків вимови свистячих та шиплячих звуків.

Тема . Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та механізм їх утворення. Недоліки вимови сонорних звуків (види йтоцизмів і парайтоцизмів, ламбдацизмів і параламбдацизмів, ротацизмів і параротацизмів). Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків.

Тема. Недоліки вимови задньоязикових звуків та глоткового „г”. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового „г” та механізм їх утворення. Недоліки вимови даних звуків. Методика подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків і методика їх подолання.

Тема. Особливості корекційної логопедичної роботи з подолання поліморфної дислалії. Профілактика дислалії.

Послідовність виправлення неправильної вимови фонем у випадках складного порушення звуковимови. Планування роботи над двома та більшою кількістю фонем. Система логопедичного впливу при функціональній та органічній дислалії. Технічні засоби навчання при дислалії. Робота над розвитком фонематичних процесів. Профілактика дислалії.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема. Загальні основи спеціальної педагогіки.

Спеціальна педагогіка як наука, її мета та завдання. Основні поняття та педагогічні категорії спеціальної педагогіки. Основні принципи та методи спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Методологічні й теоретичні основи спеціальної педагогіки. Концепції Л.С. Виготського про закономірності психічного розвитку в нормі й патології; концепція про провідну роль навчання в розвитку. Принципи спеціальної педагогіки й методи педагогічного дослідження.

Тема. Еволюція відносин суспільства й держави до осіб з відхиленнями в розвитку.

Становлення західноєвропейської системи допомоги особам з відхиленнями в розвитку. Історія становлення й розвитку національних систем фахової освіти за М. Малофєєвим. Основні етапи становлення та розвитку дефектологічної науки в Україні. Основні проблеми сучасної спеціальної педагогіки. Концепція розвитку корекційної освіти в Україні.

Тема. Види, причини та класифікація порушень у розвитку людини.

Поняття про порушення в розвитку людини та їх причини. Класифікація дітей з порушеннями в розвитку. Структура та закономірності порушеного розвитку. Рухові порушення та їх оцінка в структурі порушеного розвитку.

Тема. Педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами.

Сучасна педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами. Варіанти дизонтогенезу за В. Лебединським. Групи дітей із психофізичними порушеннями. Причини, які призводять до порушень психічного й (або) фізичного розвитку дітей. Структура та особливості процесу порушеного розвитку. Фактори, що впливають на своєрідність розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти. Завдання виховання та навчання дітей з психофізичними порушеннями. Роль корекційного педагога у навчанні, вихованні і розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Тема. Загальні основи сурдопедагогіки.

Предмет, завдання та методи сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Історія розвитку поглядів на виховання та навчання дітей з порушеннями слуху. Вплив зниження слуху на загальний розвиток дітей. Педагогічна класифікація дітей з порушеннями слухової функції. Методи дослідження слухової функції (суб'єктивні та об'єктивні).

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з сенсорними порушеннями. Загальна характеристика дітей з порушенням слуху. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху. Причини порушення слухового аналізатора.

Загальна характеристика дітей з порушенням зору. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору. Причини порушення зорового аналізатора.

Тема. Корекційно-педагогічна допомога дитині з порушеннями слухової функції.

Спеціальна освіта слабочуючих. Організація виховання і навчання у спеціальних дошкільних закладах. Педагогічна система білінгвістичний підхід у сурдопедагогіці. Педагогічна система навчання глухих на основі словесного мовлення. Верботональна система навчання дітей, що не чуять. Спеціальні технічні засоби для глухих. Професійна освіта й соціальна адаптація осіб з порушенням слухом. Кохлеарна імплантація в реабілітації осіб з порушенням слуху. Теорія та практика виховання дітей з порушеннями слухової функції.

Тема. Загальні питання тифлопедагогіки.

Тифлопедагогіка – як наука; об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. З історії тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Склад учнів шкіл для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Ступені порушення зору; причини й наслідки порушень зору. Організація допомоги дітям з порушенням зором в Україні. Допомога у системі охорони здоров'я та системи соціального захисту. Допомога в системі освіти. Проблема компенсації у тифлопедагогіці.

Тема. Основи тифлодидактики.

Процес навчання в школах для дітей з порушенням зором. Зміст та спеціальні засоби навчання в школах для дітей з порушеннями зору. Підручники та засоби навчання сліпих і слабозорих учнів. Принципи та методи навчання сліпих та слабозорих дітей. Тифлотехнічні засоби компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Лікувально-профілактична, санітарно-гігієнічна й відновлювальна робота в спеціальних школах. Виховання дітей з порушенням зором. Професійне навчання в системі суспільства сліпих, вищих та середніх спеціальних закладів. Профорієнтація, професійна освіта й трудова діяльність сліпих і слабозорих

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Поняття про затримку психічного розвитку та її класифікація. Загальна психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Організація та зміст корекційно-розвивального навчання дітей із затримкою психічного розвитку

зором в Україні. Допомога у системі охорони здоров'я та системи соціального захисту. Допомога в системі освіти. Проблема компенсації у тифлопедагогіці.

Тема. Основи тифлодидактики.

Процес навчання в школах для дітей з порушеним зором. Зміст та спеціальні засоби навчання в школах для дітей з порушеннями зору. Підручники та засоби навчання сліпих і слабозорих учнів. Принципи та методи навчання сліпих та слабозорих дітей. Тифлотехнічні засоби компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Лікувально-профілактична, санітарно-гігієнічна й відновлювальна робота в спеціальних школах. Виховання дітей з порушеним зором. Професійне навчання в системі суспільства сліпих, вищих та середніх спеціальних закладів. Профорієнтація, професійна освіта й трудова діяльність сліпих і слабозорих

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Поняття про затримку психічного розвитку та її класифікація. Загальна психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Організація та зміст корекційно-розвивального навчання дітей із затримкою психічного розвитку.

Тема. Загальні основи олігофренопедагогіки.

Предмет, завдання та принципи, методи олігофренопедагогіки. Теорія освіти та навчання розумово відсталих дітей. Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Причини виникнення розумової відсталості. Ступені розумової відсталості. Особливості пізнавального розвитку при розумовій відсталості. Труднощі соціалізації дітей з розумовою відсталістю. Особливості пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням опорно-рухового апарату. Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика дітей з дитячими церебральними паралічами. Структура рухового дефекту при ДЦП. Зміст корекційної роботи при ДЦП.

Тема. Спеціальна освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарата. Визначення, причини дитячого церебрального паралічу. Рухові порушення при дитячому церебральному паралічі. Порушення мовлення при дитячому церебральному паралічі. Класифікація дитячого церебрального паралічу. Системний підхід до корекційно-педагогічної роботи. Профорієнтація дітей із ДЦП

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями. Загальні уявлення про порушення мовлення та їх причини. Класифікація порушень мовлення. Основні види логопедичної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення.

Тема. Спеціальна освіта при аутизмі, аутистичних рисах особистості.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями спілкування та поведінки. Поняття про синдром раннього дитячого аутизму (РДА) та причини його виникнення. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з РДА. Загальна характеристика дітей з порушеннями поведінки. Організація корекційно-педагогічної допомоги дітям із РАС.

Тема. Спеціальна освіта дітей зі складними порушеннями розвитку.

Поняття про складні порушення в розвитку. Класифікація дітей з комплексними (складними) порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку та навчання дітей з комплексними (складними) порушеннями. Шляхи й способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку.

Тема. Система навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку (функціонуватиме – до 2026 р.). Поняття про складні порушення в розвитку. Класифікація дітей з комплексними (складними) порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку та навчання дітей з комплексними (складними) порушеннями. Шляхи й способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку.

Тема. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти.

Сучасна стратегія розвитку спеціальної освіти. Модель діяльності сучасного вчителя-дефектолога. Особливості професійної діяльності корекційного педагога в роботі із сім'ями, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Тема. Структура та організація цілісного інклюзивного освітнього процесу. Цілісний освітній процес інклюзивного навчання, його компоненти. Сутність, мета і завдання інклюзивного навчання. Підготовка вчителя до організації освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища закладу освіти.

ПИТАННЯ
ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З
ЛОГОПЕДІЇ

1. Логопедія як галузь дефектології. Історія розвитку та становлення логопедії як науки. Предмет, об'єкт, методи та основні завдання логопедії.
2. Анатомо-фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності.
3. Класифікація порушень мовлення. Клініко-педагогічний та психолого-педагогічний підходи до класифікації мовленнєвих порушень. Порівняльна характеристика.
4. Логопедичне обстеження дітей з порушеннями мовлення. Схема обстеження дитини за індивідуальною мовною карткою.
5. Навчально-ігрова спрямованість корекційно-виховної роботи з дітьми, що мають порушення мовлення. Види, структура та вимоги до логопедичних занять.
6. Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) як системне порушення. Психолого-педагогічні особливості дітей із I, II та III рівнями ЗНМ.
7. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ). Характеристика порушень фонематичних процесів. Особливості організації логопедичної роботи по постановці, автоматизації та диференціації фонем.
8. Дизартрія. Причини виникнення, класифікація та характеристика дизартрій. Види порушень м'язевого тону при дизартрії.
9. Система корекційно-виховного впливу при різних видах дизартрій. Робота над розвитком дихання, дрібної моторики, артикуляційного апарату, звуковимови, просодики, складової структури слова.
10. Ринологія. Етіологія, патогенез та класифікація ринологій. Види вроджених незрощень губи і піднебіння та їх вплив на подальший психофізичний розвиток дитини.
11. Етапи корекційної роботи при ринології. Зміст та завдання доопераційного етапу. Зміст та завдання післяопераційних етапів логопедичної роботи.
12. Алалія. Причини, механізми, симптоматика. Сучасна класифікація і характеристика основних форм алалії.
13. Система корекційно-виховного впливу при моторній (експресивній), сенсорній (імпресивній) та сенсо-моторній алалії.
14. Заїкання. Форми заїкання та причини виникнення. Типи судом при заїканні і симптоми, що характеризують їх специфіку.
15. Сучасний комплексний підхід до подолання заїкання. Характеристика системи організації корекційної роботи з дітьми, що заїкаються.
16. Симптоми, що характеризують специфіку мовлення дітей із тахілалією та браділалією. Полтерн і баттаризм.

17. Методи корекції темпо-ритмічного оформлення мовлення дітей.
18. Афазія. Причини виникнення афазії у дітей та дорослих. Класифікація афазій.
19. Виправлення вербальних та невербальних проявів порушень при афазії. Логопедична робота при аферентній, еферентній та сенсорній афазії.
20. Дисграфія. Механізми письма. Класифікація та характеристика причин, що обумовлюють різні види порушень письма.
21. Попередження порушень письма у дітей. Формування передумов до навчання грамоти в умовах інклюзії.
22. Дислексія. Участь аналізаторів в акті читання. Характеристика порушень читання.
23. Особливості засвоєння читання дітьми: послідовність оволодіння навичкою, участь вищих психічних функцій у формуванні вміння розпізнавання і читання букв, складів, слів, речень.
24. Попередження та виправлення порушень читання та письма у дітей.
25. Особливості організації діагностичної та корекційної роботи з дітьми в ІРЦ.
26. Обстеження готовності дітей до навчання грамоти. Попередження порушень письма в умовах ЗДО та початкової школи.
27. Організація та планування логопедичної роботи в умовах ЗДО. Взаємозв'язок роботи логопеда, вихователя та психолога ЗДО.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Об'єкт, предмет й завдання, галузі спеціальної педагогіки.
2. Теоретичні основи спеціальної педагогіки – концепції Л. Виготського.
3. Загальнодидактичні та спеціальні принципи в спеціальній педагогіці.
4. Загальний стан державної підтримки дітей в Україні.
5. Концепція розвитку дефектологічної науки на Україні.
6. Сучасна педагогічнатипологія осіб з особливими освітніми потребами
7. Варіанти дизонтогенезу за В. Лебединським.
8. Причини, які призводять до порушень психофізичного розвитку дітей.
9. Спеціальні заклади для дітей з особливими освітніми потребами.
10. Сутність і особливості процесу корекційного навчання в спеціальному освітньому закладі.
11. Форми організації та засоби навчання в системі спеціальної освіти.

12. Професійна діяльність і особистість педагога системи спеціальної освіти.
13. Предмет, завдання сурдопедагогіки.
14. Педагогічна класифікація осіб з порушенням слуху.
15. Спеціальна освіта слабочуючих.
16. Спеціальна освіта глухих.
17. Предмет і завдання тифлопедагогіки.
18. Предмет, завдання олігофренопедагогіки.
19. Ступені розумового недорозвинення при олігофренії.
20. Зміст освіти у допоміжній школі та вимоги до освітнього корекційно-виховного процесу.
21. Поняття «затримка психічного розвитку», причини та форми затримки психічного розвитку.
22. Основні напрями навчально-корекційної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.
23. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату.
24. Мовленнєві та рухові порушення при дитячому церебральному паралічі.
25. Поняття про синдром розладів аутистичного спектру й аутистичні риси особистості.
26. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектру.
27. Організація корекційно-педагогічної допомоги дітям і розладами аутистичного спектру.
28. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти.
29. Структура та організація цілісного інклюзивного освітнього процесу.

Критерії оцінювання

Комплексний кваліфікаційний екзамен зі спеціальної педагогіки та логопедії спеціальності 016 Спеціальна освіта проводиться в письмовій та усній формах у два етапи.

Перший етап – письмове виконання тестових завдань, який дозволяє перевірити теоретичні знання здобувачів вищої освіти. Тест містить 60 завдань закритого типу. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал.

Другий етап комплексного кваліфікаційного екзамену проводиться в усній формі за 30 білетами. Здобувачі вищої освіти розкривають теоретичні питання та виконують практичне завдання. За кожну теоретичну відповідь здобувач вищої освіти максимально отримує по 15 балів, а за практичне завдання – 10. Таким чином, рейтинг складається з наступних балів: 60 балів (тестування) + 15 балів (теоретичне питання з логопедії) + 15 балів (теоретичне питання зі спецпедагогіки з історією) + 10 балів (практичне завдання) = 100 балів.

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти та шкала нарахування рейтингових балів з
теоретичних питань**

Школа рейтингових балів	6 балів	4 бали	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
Повнота	- відповідь повна, обґрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом	- відповідь неповна, без належного обґрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками	- відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; - часткове володіння понятійним апаратом
Логічність	- відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; - зроблені повні висновки	- відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи недостатньо переконливі; - висновки не суттєві	- відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні; - висновки відсутні
Глибина	- знання історії питання та сучасних досліджень; - виявляє здатність до практичного аналізу та узагальнення педагогічних фактів і явищ	- часткове висвітлення історії та сучасного стану проблеми; - виявляє здатність до аналізу	- поверхове висвітлення з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	- спирається на передовий	- наводить поодинокі приклади з власної	- пов'язує відповідь з практичним досвідом;

	<p>педагогічний досвід та на власний практичний досвід;</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогнозує тенденції розвитку педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції 	<p>практики;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відчуває ускладнення у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ 	<ul style="list-style-type: none"> - моделює педагогічні ситуації за стандартними алгоритмами
<p>Інтегрованість знань</p>	<ul style="list-style-type: none"> - інтегрує знання з сумісних дисциплін; - творчо інтерпретує данні інших наук 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатньо інтегрує знання 	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час виконання практичного
завдання та нарахувань рейтингових балів**

Шкала рейтингових балів	10 балів	5 балів	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
планування	<ul style="list-style-type: none"> - уміє спланувати завдання діяльності відповідно програмових вимог; - відтворює навчальні, розвивальні та виховні завдання; - реалізує завдання у змісті заняття доцільно і повною мірою; - правильно структурує форму роботи, відповідно її типу і виду 	<ul style="list-style-type: none"> - завдання планує не зовсім точно; - зміст заняття відтворює обмежено; - встановлює недостатньо логічні зв'язки між частинами заняття; - структура не послідовна; - завдання реалізуються частково 	<ul style="list-style-type: none"> - планує не всі освітньо-виховні завдання; - обрана структура заняття не відповідає типу; - в структурі заняття відсутні окремі частини
доцільність і ефективність вибраних методів	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми найбільш ефективніші; - операціонально правильно реалізовує методи, в тому числі, відповідно віку дітей та поставленим завданням; - володіє багатим спектром методів 	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми малоефективні; - недостатньо володіє технікою реалізації методу; - використовує достатній мінімум методів та прийомів; - окремими вміннями та навичками володіє невпевнено 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільно використовує деякі методи; - окремі методи не вміє правильно застосовувати; - володіє обмеженим методичним арсеналом
добір дидактичного	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає змістовому 	<ul style="list-style-type: none"> - частково недоцільно використаний матеріал; 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільне використання
матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> компоненту заняття або ін. формам; - узгоджується з психофізичними можливостями дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - частково не відповідає віковим можливостям дітей 	<ul style="list-style-type: none"> матеріалу; - недостатньо узгоджений із завданнями і змістом заняття
творчий підхід	10 балів		5 балів
	- творчо підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач		- традиційно підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач

Оцінка «*відмінно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який ґрунтовно і повно викладає вивчений матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує власні думки, застосовує знання на практиці, показує вміння працювати з нормативною базою, наводить необхідні приклади; здатний здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки та узагальнення; викладає матеріал послідовно і правильно з позицій норм літературної мови.

Оцінка «*добре*» виставляється здобувачу вищої освіти, який дає відповідь, що задовольняє вимоги, які висуваються до оцінки «*відмінно*», проте припускається помилок та поодиноких недоліків у послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*задовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє знання і розуміння основних положень теми; викладає матеріал не в повній мірі й припускається помилок у формулюванні визначень; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки і виявляє утруднення щодо добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і припускається помилок у мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*незадовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу з відповідної дисципліни, у формулюванні понять припускається суттєвих помилок, непослідовно і невпевнено викладає матеріал. Оцінка «*незадовільно*» виставляється і тоді, коли виявлено повне незрозуміння матеріалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка : навчальний посібник для студентів. К.: Кондор, 2016. 320 с.
2. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я : монографія. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
3. Логопедія : підручник / за ред. М.К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
4. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота). Київ : Слово, 2016. 317 с.
5. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.
7. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2018. 338 с.
8. Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.
9. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник . К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Частина I. 224 с.
10. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / уклад. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. К : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 305 с.
11. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
12. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К. : КНТ, 2008. 380 с.
13. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навч. посіб. К., 2009. 160 с.
14. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Допоміжна

1. Дегтяренко, Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник для ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. І.

Бондаря, В.М. Синьова. К. : «МП Леся», 2011. 528 с.

3. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій. Навч. посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.

4. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Київ : ДІА, 2017. 128 с.

5. Нісімчук А. С., Бойчук П. М., Панасюк О. П. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.

6. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2007. 160 с.

7. Синьов В. М., Шевцов А. Г. Потенціал віртуального комп'ютерного середовища в аспекті корекційної медіаосвіти і соціальної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності. Педагогіка і психологія. 2013. № 2. С. 61–65.

8. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.

9. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку : наук.-метод. посіб. / В. В. Жук, В. В. Литвинова, Л. В. Борщевська, С. В. Литовченко, Н. Л. Максименко ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ : Пед. думка, 2011. 128 с.

10. Ревуцька О., Линдіна Є. Технології логопедичного обстеження : навч.-метод. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 220 с.

11. Федоренко С. В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.

12. Фомічова Л. І., Котова В. Л., Комісаров О. В. Розвиток слухового сприймання : підручник. Київ : Либідь, 2014. 223 с.

13. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол.: авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., К.: 2007. 28с.

14. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. № 988-р. URL.

15. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанаєва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шиян Р.; за заг. ред. Грищенка М.]. 2016. 40 с.

16. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 160.

17. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

18. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії // Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019 156 с.

